

Stanisław KOZIEJ
BEZPIECZEŃSTWO
MIEDZYNARODOWE
CZ. II
Koncepcje i Strategie
Bezpieczeństwa

www.koziej.pl
[@SKoziej](https://www.instagram.com/SKoziej)

KONCEPCJE BEZPIECZEŃSTWA

Wojna jako kategoria polityczna

Clauzewitz:

**Wojna to dalszy ciąg polityki
prowadzonej innymi środkami**

Źródła wojen

- **Personalne**
 - **Agresywność charakteru przywódców, błędy w ocenie, niezdolność komunikowania się**
- **Państwowe/społeczne**
 - **Niedemokratyczność państw, polityka wewnętrzna, rywalizacja między grupami i klasami społecznymi**
- **Międzynarodowe**
 - **Rywalizacja państw, anarchia, brak arbitra światowego lub regionalnego, gra sił**

Kategoryzacja wojen

- **Wojna nieograniczona (totalna): pobicie i okupacja**
- **Wojna ograniczona: politycznie, przestrzennie, co do sił**
- **Wojna domowa (obecnie ich umiędzynarodowienie)**
- **Wojna asymetryczna**
- **Terroryzm jako rodzaj wojny asymetrycznej**

Wojna jako usprawiedliwione narzędzie polityczne

- **Uzasadniony (uprawniony formalnie i moralnie przekonujący) powód: np. odparcie agresji**
- **Uprawnione kierownictwo (np. Rada Bezpieczeństwa ONZ)**
- **Publiczne wypowiedzenie**
- **Słuszny zamiar (np. obrona)**
- **Proporcjonalność użycia siły (szkody spowodowane przez wojnę powinny być tego warte)**
- **Ostateczność (po wyczerpaniu innych środków)**
- **Racjonalna szansa na sukces (nie awanturnictwo)**

Usprawiedliwione zasady prowadzenia wojny

(kodyfikacja w czterech
konwencjach genewskich z 1949 r. i dwóch protokołach dodatkowych
z 1977 r.)

■ Rozróżnianie

- **Kombatanci – tylko oni mogą być obiektem celowego ataku**
- **Niekombatanci – powinni być chronieni na ile tylko można, mogą być ofiarami tylko przypadkowych, nieintencjonalnych ataków**

■ Proporcjonalność

- **atak powinien być proporcjonalny do militarnej wartości celu (obiekту)**
- **Unikać zadawania nadmiernego cierpienia i używania najokrutniejszych broni**

Koncepcje zapewniania bezpieczeństwa

- **Liberalne** (eksponowanie roli instytucji międzynarodowych)
 - **Bezpieczeństwo zbiorowe** (wyrzeczenie się działań zbrojnych, nieuchronność dyskredytacji agresora)
 - **Kontrola zbrojeń i rozbrojenie** (ABM, START, CFE, NPT itp.)
- **Realistyczne** (eksponowanie roli siły państw)
 - **Równoważenie sił** (przez wysiłki wewnętrzne lub sojusze)
 - **Odstraszenie** (założenia: decydenci działają racjonalnie, zagrożenie zniszczeniem jest duże – np. MAD, istnieje alternatywa dla wojny)

Metody zapewniania bezpieczeństwa

▪ **Unilateralne**

- **Neutralność (samoobrona w razie agresji)**
- **Izolacjonizm (dziś nierealny)**

▪ **Multilateralne**

- **Sojusze**
- **Systemy bezpieczeństwa zbiorowego**
- **Współpraca międzynarodowa**

ZASADY UŻYCIA SIŁY

Prawo użycia siły

- **The Charter of the United Nations prohibits the use of force against another state **except where****
 - **the **Security Council** has authorised the use of force to maintain or restore international peace and security;**
 - **and where a state is exercising its inherent right of individual or collective **self-defence** recognised by **Article 51 of the Charter.****
- **Wg: PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LAW ON THE USE OF FORCE BY STATES IN SELF-DEFENCE, Chatham House , The Royal Institute of International Affairs, 2005**

Prawo do samoobrony

- ***The law on self-defence encompasses **more than the right to use force in response to an ongoing attack.*****
- **Article 51 preserves the right to use force in self-defence “if an armed attack occurs”, until the Council has taken the necessary measures.**
- **On one view, the right is confined to circumstances in which an actual armed attack has commenced. But the view that states have a right to act in self-defence in order **to avert the threat of an *imminent attack*** - often referred to as ‘anticipatory self-defence’ - is widely, though not universally, accepted.**

Użycie siły w samoobronie

- ***Force may be used in self-defence **only in relation to an 'armed attack'** whether imminent or ongoing.***
- **The 'armed attack' may include **not only an attack against a state's territory**, but also against emanations of the state such as embassies and armed forces.**
- **Force **in self-defence may be used only when**: the attack consists of the threat or use of force (not mere economic coercion, for example); when the attacker has the intention and the capability to attack; and the attack **is directed from outside territory controlled by the state.****
- **Co z cyberagresją???**

Odparcie nieuchronnego ataku

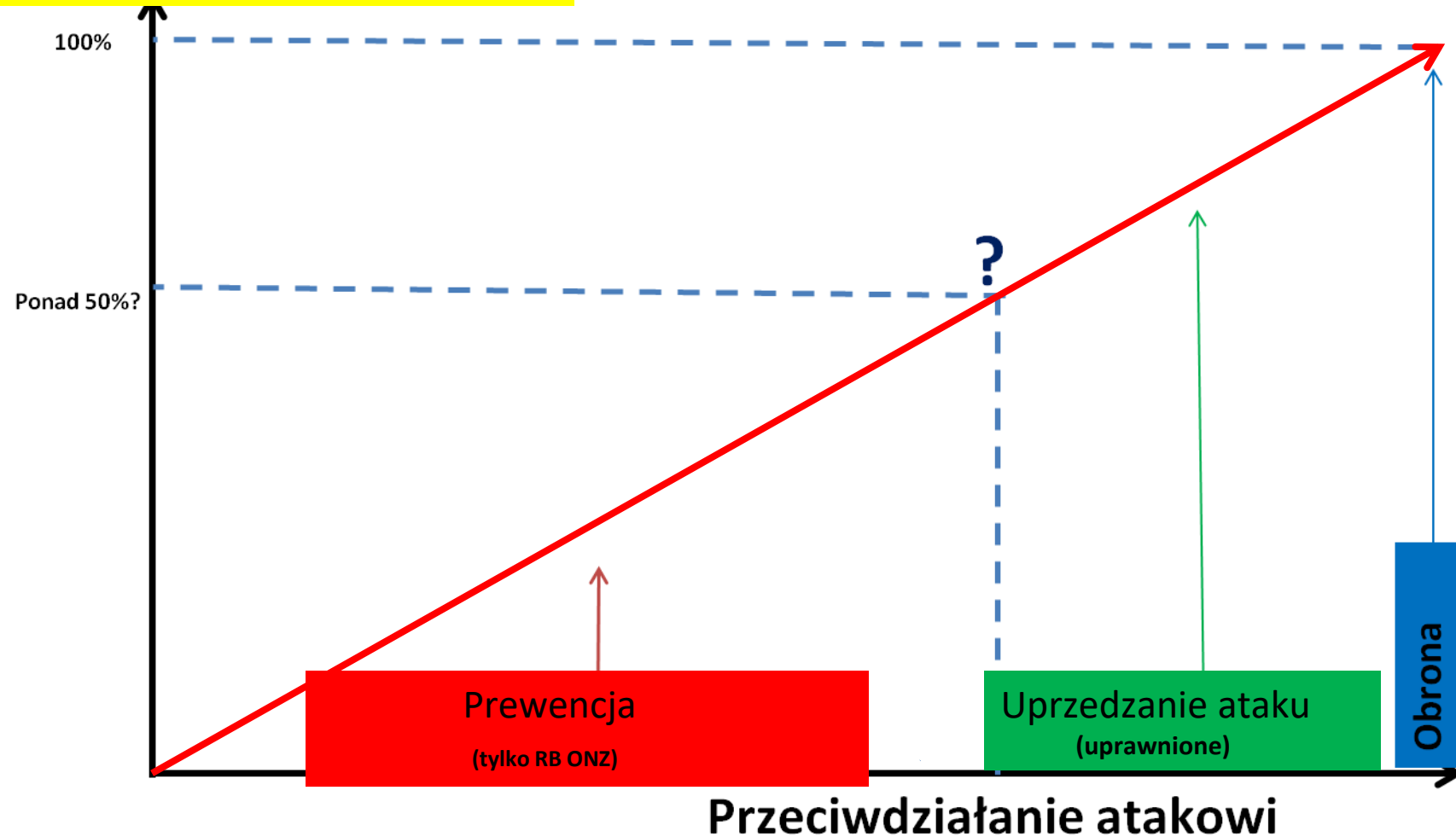
- ***A state may use force in self-defence against a threatened attack only if that attack is ‘imminent’.***

Force may be used only when any further delay would result in an inability by the threatened state effectively to defend against or avert the attack against it.

- **In **assessing the imminence** of the attack, reference may be made to the **gravity** of the attack, the **capability** of the attacker, and the **nature of the threat**, for example if the attack is likely to come without warning.**

Zapobieganie i uprzedzanie ataku (Preventive and preemptive)

Prawdopodobieństwo ataku z poważnymi szkodami



Samobrona przed atakiem niepaństwowym

- ***Article 51 is not confined to self-defence in response to attacks by states. The right of self-defence applies also to attacks by non-state actors.***
- **In such a case the attack must be large scale.**
- **If the right of self-defence in such a case is to be exercised in the territory of another state, it must be evident that that state is unable or unwilling to deal with the non-state actors itself, and that it is necessary to use force from outside to deal with the threat in circumstances where the consent of the territorial state cannot be obtained.**

ZASADY SZTUKI WOJENNEJ

Typy działań strategicznych

- **P = ZxW**
 - **P – siła przeciwnika; Z – zdolności (potencjał fizyczny) przeciwnika; W – wola działania**
- **Dwie strategie pokonania przeciwnika:**
 - **a) redukcja potencjału – podejście fizyczne (niszczenie, paraliżowanie sprawności działania): Clausewitz**
 - **b) redukcja woli – podejście psychologiczne (Douhet, operacje informacyjne): Sun Tzu**

Metody osiągnięcia celów przy pomocy sił zbrojnych:

- **Pokonanie (fizyczne rozbicie, pobicie) przeciwnika**
 - **Obrona (odparcie ataku)**
 - **Ofensywa**
 - **Kontrofensywa (przejęcie do ataku po początkowej fazie obronnej)**
 - **Atak uprzedzający (reakcja na groźbę natychmiastowego ataku)**
 - **Atak prewencyjny (reakcja na nieuchronny atak w przyszłości)**
- **Przymuszanie (wykorzystanie siły bez jej użycia)**
 - **Odstraszenie (ewentualne zyski nie są warte kosztów, które są nie do zaakceptowania; oparte na groźbie kary za akcję lub na upewnieniu przeciwnika, że nie uzyska swych celów poprzez użycie siły)**
 - **Powstrzymywanie i przymuszanie do zmiany działania**

Zasady działania, w tym zasady strategii walki

- **Prakseologiczne wskazówki (reguły) sprawnego (ekonomicznego – wydajnego, oszczędnego - i skutecznego) działania**
- **Zasady strategii – historycznie ukształtowane reguły sprawnego przygotowania i prowadzenia walki (kooperacji negatywnej), zwiększające prawdopodobieństwo uzyskania w niej sukcesu (zwycięstwa) przy jak najmniejszych kosztach (stratach własnych - *Fuller: „stały czynnik taktyczny”*)**
- **Są one podstawą racjonalnego postępowania dowódców**

Przewaga – istota zasad

- **Wszystkie zasady mają prowadzić do uzyskania, utrzymania i wykorzystania **przewagi****
- **Przewaga narzuca sposób walki.** (*Sun-Tzu: jeśli przeważasz przeciwnika 10x – okrąż go; 5x – atakuj; 2x – podziel; równowaga – możesz walczyć; jeśli słabszy – zapewnij sobie wycofanie*)
- **Zwycięża silniejszy** (*jak w naturze – Arciszewski*).
- **Napoleon** – jak zwyciężyć liczniejszego przeciwnika? – manewrem, kolejne rozbijanie częściami
- **Wymiary przewagi: materialny i niematerialny** (*Sun-Tzu – mnożniki siły: rozpoznanie, fortel, zaskoczenie, manewr, działania pośrednie, presja psychologiczna*)

Lista zasad

- **Sun-Tzu** – j.w.,
- **Clausewitz** – klasyczne 9:
**zmasowanie, cel, ekonomia sił,
prostota, zaskoczenie, jedność
dowodzenia, ubezpieczenie,
ofensywa, manewr**
- **Mnożenie zasad?**
- **Optimum**

STRATEGIE BEZPIECZEŃSTWA

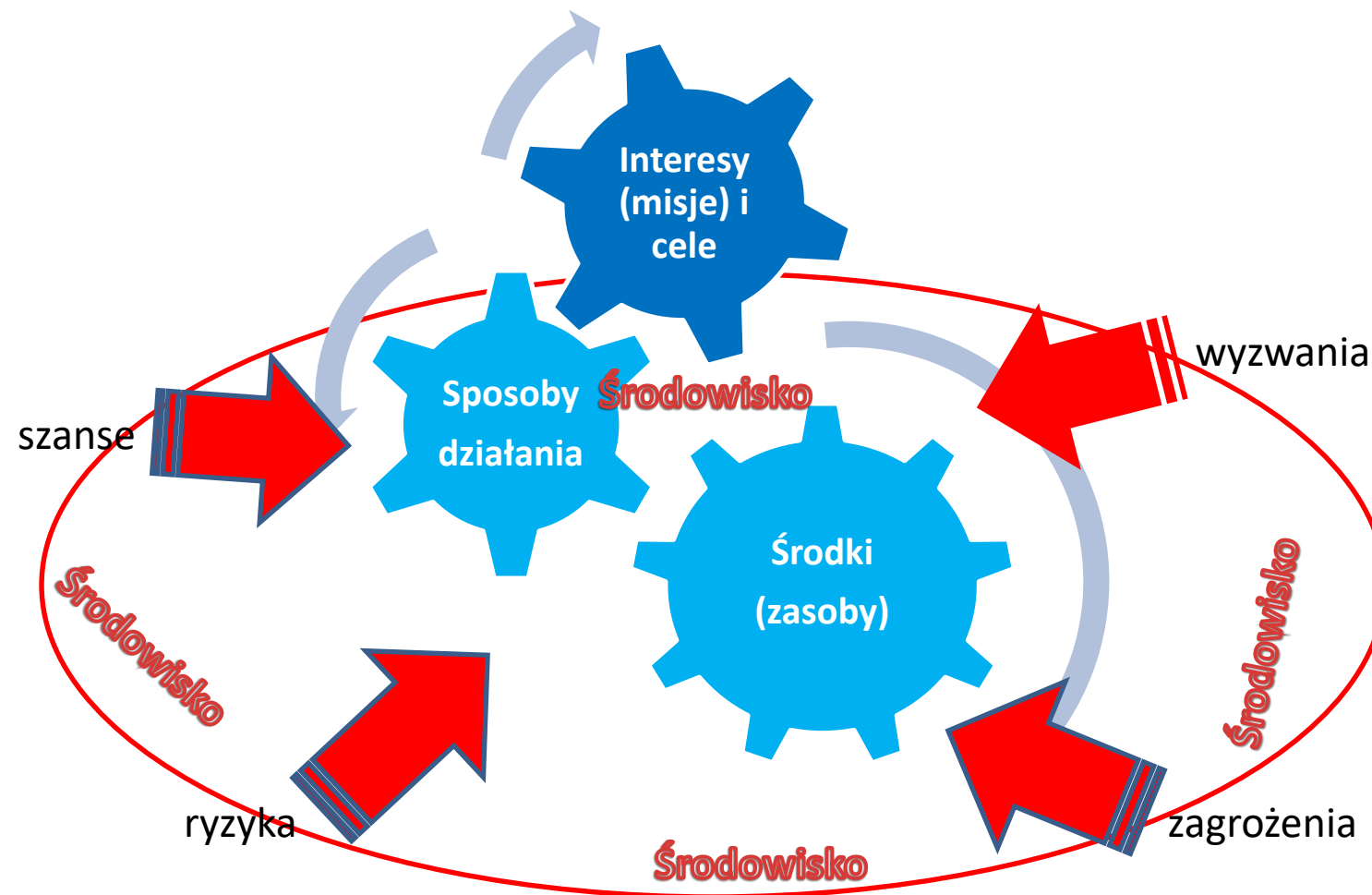
Istota strategii

Strategia – świadomie ustalony i przyjęty sposób (metoda) ustanawiania i osiągnięcia celów przez dany podmiot

a) *w wąskim znaczeniu: ... przy użyciu siły*

b) *w pierwotnym, jeszcze węższym znaczeniu: ... przy użyciu siły zbrojnej*

Istota strategii = kompozycja interesów (i celów) oraz środków (zasobów) i sposobów, warunkowana przez środowisko (zewnątrzne i wewnętrzne warunki) strategiczne



Geneza strategii

- ***Strategia (grec.)*** – dowodzenie siłami zbrojnymi sprawowane przez naczelnego (najwyższego) dowódcę (*strategos – grec.*)
- ***Strategia: przygotowanie i wykorzystanie bitwy dla celów wojny***
- ***Taktyka: uszykowanie na polu walki, prowadzenie bitwy***

Ewolucja strategii

- **Strategia **wojskowa**** – sposób użycia sił zbrojnych jako całości dla celów wojny
- **Strategia **wojenna**** – sposób użycia zasobów danego państwa (koalicji) dla celów wojny
- **Strategia **obronna (obronności)**** – sposób użycia zasobów państwa dla zapobiegania i rozstrzygania konfliktów i kryzysów polityczno-militarnych
- **Strategia **bezpieczeństwa**** – sposób użycia zasobów danego podmiotu dla zapobiegania i rozstrzygania wszelkich konfliktów (kryzysów)

Klasycy teorii strategii (1)

- **Sun Tzu – „psycholog” wojny, lis wojny, strategia pozasiałowych rozstrzygnięć, strategia informacji**
- **Tukidydes – „polityk” wojny, wojna w stosunkach międzynarodowych**
- **Clausewitz – filozof i „fizyk” wojny, strategia masy, energii**
- **Jomini – „matematyk” wojny**
- **Ludendorff – strategia wojny totalnej**
- **Liddell Hart – neo- Sun-Tzu, judo, wytrącenie z równowagi, działania pośrednie**
- **Beaufre, Brodie – teoretycy odstraszania nuklearnego i kompleksowego podejścia (comprehensive approach)**

Klasycy praktyki strategicznej

- **Militiades – Maraton (siła miejsca)**
- **Epaminondas – Leuktry, Mantinea (tworzenie siły)**
- **Aleksander Macedoński (operacje połączone)**
- **Hannibal – Kanny (manewr okrążenia)**
- **Cezar (kampanie)**
- **Napoleon (mistrz manewru: dziel i bij)**

Typologia strategii bezpieczeństwa

- **Konceptualnie: deklaratywna, rzeczywista (realna), idealna (teoretyczna)**
- **Proceduralnie: działań kolejnych (sekwencyjnych), działań jednoczesnych, działań skumulowanych**
- **Wg metod: rozbicia (pokonania w walce), wyczerpania (pozasitowego, pośredniego), zniszczenia**
- **Odstraszania (powstrzymywania), wymuszania, ubezpieczenia (zapewniania)**
- **Wg środków (dziedziny bezpieczeństwa: dyplomatyczna, ekonomiczna, informacyjna, militarna itp.)**
- **Operacyjna, preparacyjna**

Charakterystyka podmiotu strategii bezpieczeństwa

- **Interesy (tożsamość podmiotu), misje i cele**
- **Warunki bezpieczeństwa (położenie geostrategiczne; warunki zewnętrzne: szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia; kulturowe, materialne i organizacyjne warunki wewnętrzne)**
- **Koncepcje bezpieczeństwa (polityka, strategia)**
- **Systemy bezpieczeństwa (organizacja i przygotowanie sił i środków bezpieczeństwa)**

Charakterystyka państwa

- **Stać ludność**
- **Określone terytorium z zasobami**
- **Władza zdolna do kontrolowania swojego terytorium oraz utrzymywania stosunków z innymi państwami, a także mająca monopol na prawne użycie siły w kraju (inne państwa muszą uznawać suwerenność tej władzy)**

Państwa

- **Prawnie równe**
- **Prawo do suwerenności**
- **Obowiązek uznania prawnej całości innego państwa**
- **Nienaruszalność integralności terytorialnej i politycznej niezależności**
- **Wolność wyboru i rozwijania własnego systemu politycznego, społecznego i kulturalnego**
- **Obowiązek wypełniania zobowiązań międzynarodowych oraz życia w pokoju z innymi**

Organizacje międzynarodowe jako podmioty bezpieczeństwa

- **ONZ (wcześniej Liga Narodów)**
- **NATO**
- **UE**
- **OBWE**
- **WNP**
- **UW**

Instrumenty strategii bezpieczeństwa

- **Dyplomacja polityczna (publiczna i prywatna)**
- **Siły zbrojne**
- **Służby i straże**
- **Potencjał ekonomiczny**
- **Potencjał społeczny**

Cykl (procedura) strategiczny

- **Zdefiniowanie interesów i celów strategicznych**
- **Ocena środowiska strategicznego**
- **Sformułowanie operacyjnej koncepcji strategicznej**
- **Sformułowanie preparacyjnej koncepcji strategicznej (przygotowania, w tym transformacji zasobów strategicznych - systemu bezpieczeństwa)**

TREŚĆ CYKLU STRATEGICZNEGO

Samoidentyfikacja strategiczna: diagnoza państwa jako podmiotu bezpieczeństwa (podstawy bezpieczeństwa narodowego) oraz zdefiniowanie interesów narodowych i celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa



Ocena strategicznego środowiska bezpieczeństwa (zewnętrzne i wewnętrzne warunki bezpieczeństwa)



Sformułowanie koncepcji działań strategicznych (strategia operacyjna) – sposób osiągnięcia celów strategicznych w danych warunkach (środowisku) bezpieczeństwa



Sformułowanie koncepcji przygotowań strategicznych (strategia preparacyjna, w tym transformacyjna) – sposób utrzymywania i transformacji systemu bezpieczeństwa narodowego, stosownie do przyszłościowych potrzeb operacyjnych

PODSUMOWANIE

- **Koncepcje**
- **Zasady**
- **Strategie**